

Література

1. Бобина М. А. Международный бизнес: стратегия альянсов / М. А. Бобина, М. В. Грачев. — М.: Дело, 2006. — С. 240.
2. Бутенко А. П. Глобализация: сущность и современные проблемы / А. П. Бутенко // Социально гуманитарные знания. — 2002. — № 3. — С. 318.
3. Васильев А. С. Альянсы европейских ТНК в фармацевтической промышленности / Васильев А. С. // Мировая экономика и международные экономические отношения. — 2010. — № 62 — С. 474—478.
4. Гаррет Б. Стратегические альянсы / Гаррет Б., Дюссож П.; пер. с франц. — М.: Инфра-М, 2002. — 224 с.
5. Keasler T. R. A re-examination of corporate strategic alliances: New market responses/ Keasler T. R., Denning K. C. // Journal of Finance and Accounting. — 2011. — Vol. 48. — №1. — P. 21—47.
6. Hoffmann W. H. How to Manage a Portfolio of Alliances / Hoffmann W. H. // Long Range Planning. — 2005. — P. 121—143.
7. Oxley J. E. Alliances and Performance/ Oxley J.E. //Advances in Strategic Management. — 2009. — Vol. 26. — P. 147—164.
8. Sudmann L. Risk in alliance portfolios: Dimensions and managerial implications / L. Sudman. — RWTH: Aachen. — 2004. — P. 28.

Статтю подано до редакції 05.04.12 р.

УДК: 338.439.02

О. Ю. Чубукова, д-р екон. наук, проф.,
завідувач кафедри економічної кібернетики
Київського національного університету
технологій та дизайну

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто та проаналізовано обсяги виробництва сільськогосподарської продукції на світовому ринку. Обґрунтовано механізм утворення ціни на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: сільськогосподарська продукція, експорт, світовий ринок, механізм ціноутворення.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрено и проанализировано объемы производства сельскохозяйственной продукции на мировом рын-

ке. Обоснованно механизм образования цены на сельскохозяйственную продукцию на мировом рынке.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: сельскохозяйственная продукция, экспорт, мировой рынок, механизм ценообразования.

ANNOTATION. In the article it is considered and analysed production of agricultural goods in the world market. Grounded mechanism of formation of price on an agricultural product in the world market.

KEYWORDS: agricultural product, export, world market mechanism of pricing.

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем сьогодення є забезпечення населення продовольчими ресурсами в достатній мірі, що на даний час, на жаль, не вдається. Про це свідчить те, що в світі голодує близько 1 млрд людей. Тому питання виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці в цій галузі і т. ін. є досить актуальними.

Україна є одним із головних виробників сільськогосподарської продукції на світовому ринку. В торговому балансі нашої країни ця стаття займає значну частину. Головними товарами, що експортуються, є зерно та соняшникова олія. Проте ресурси України не використовуються на повну потужність. Необхідно розробити таку політику держави та створити такий клімат у країні, що заохотить до підвищення виробництва товарів рослинництва та тваринництва.

Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощування експорту країни на світовому ринку, збільшення або, принаймні, збереження його питомої ваги у світовій торгівлі є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь-якої держави. Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, органічного включення України в систему глобального розподілу праці. Це тісно стосується продукції сільськогосподарського сектору, адже Україна має величезні ресурси, які можна використати для забезпечення конкурентних переваг на світовому ринку.

Зрозуміло, що при включенні країни до світового ринку, потрібно чітко простежувати всі тенденції на ньому та вміти орієнтуватися і прогнозувати можливі зміни.

Аналіз останніх публікацій. Здобутки вітчизняних і зарубіжних учених з питань ціноутворення на сільськогосподарському ринку, аналізу фінансових часових рядів, а також моделювання та прогнозування цих складних соціально-економічних процесів представлені у працях Т. Болерслева, Р. Енгла, Л. Хофмана, Е. Россі, Е. Петерса, П. Бруссера, В. Твардовського, О. Березіна, В. Радаєва, В. Дербенцева, В. Соловйова, В. Кузубової, М. Латиніна, С. Наконечного, В. Філімова та ін.

Ціль статті. Проаналізувати механізм ціноутворення на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Україна є вагомим експортером сільськогосподарської продукції на світовому ринку. Найбільшу частину товарів, що вивозиться за кордон складають зерно та олія. У 2009 році частка зерна у структурі українського експорту становила 9 %. Але цей обсяг можна збільшити за рахунок інтенсивного розвитку аграрного сектору, тим більше, що попит на цю групу товарів існує, і це супроводжується підвищенням ціни. Проте негативні тенденції на світовому ринку, а також невідповідна політика з боку держави в нашій країні призвела до зменшення частки товарів АПК у загальній кількості експорту, що показано на рис. 1.

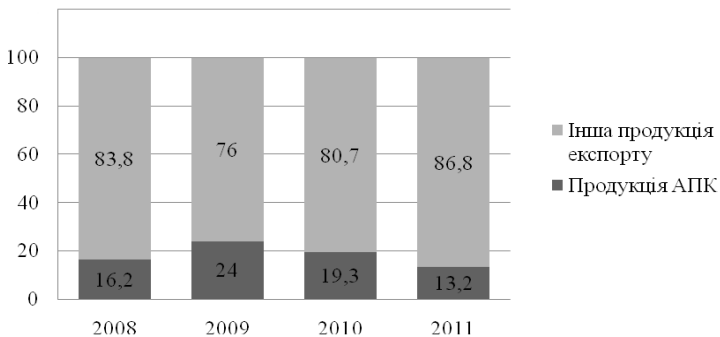

Рис. 1. Частка продукції АПК в загальному експорті, %

Україна має достатній потенціал, щоб виробити і експортувати більшу кількість продукції. Це допоможе скоротити негативне зовнішньоторговельне сальдо, так як в нашу країну ввозиться товарів і послуг більше ніж вивозиться. Отримуючи підтримку від держави дрібні сільськогосподарські виробники будуть зацікав-

лені у виробництві товарів, так як ціни на світовому ринку зростають і простежується нестача продовольчої продукції.

Ціна на сировинні товари зросла в серпні 2010 року у зв'язку з зменшенням врожаю у найбільших виробничих регіонах світу, зниженням обсягів поставок і збільшенням попиту на продукцію через збільшення економічного росту країн, що розвиваються. Період невідновленості на ринку сільськогосподарської сировини триває вже близько 5 років. Високі і невідновлені ціни і їх вплив на стабільність економік країн є одним із найважливіших питань, яке обговорюється країнами Великої двадцятки та іншими розвиненими державами [1].

Такі високі товарні ціни є позитивним сигналом для даної галузі, яка переживала зниження цін у реальному вираженні протягом багатьох десятиліть, і вони можуть стимулювати капіталовкладення в підвищення продуктивності праці і кількості виробленої продукції, що необхідно для задоволення підвищеного попиту на продукти харчування.

Зрозуміло, що експорт продовольчої продукції на світовий ринок для України є вигідним, так як Україна найбільше експортує пшеницю та соняшникову олію розглянемо обсяги виробництва цих продуктів і їх споживання (табл. 1).

Таблиця 1

**ОБСЯГ ВИРОБНИЦТВА ПШЕНИЦІ У СВІТІ СТАНОМ
НА ЖОВТЕНЬ 2011 Р., тис. т**

Виробництво	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2011/12 вересень	2011/12 жовтень
ЄС-27	124,870	120,133	151,122	138,601	135,786	136,330
Китай	108,466	109,298	112,464	115,120	117,000	117,000
Індія	69,350	75,810	78,570	80,680	85,930	85,930
Росія	44,927	59,368	63,765	61,770	56,000	56,000
США	49,217	55,821	68,016	60,366	56,514	54,650
Австралія	10,822	15,569	21,420	26,000	25,000	26,000
Канада	25,265	20,054	28,611	26,848	24,000	24,200
Пакистан	21,277	23,295	20,957	24,000	24,000	24,000
Україна	13,947	13,938	25,885	20,866	22,000	22,000
Інші	45,737	48,297	45,976	52,896	49,035	49,235
Всього у світі	596,253	612,095	682,790	684,180	678,115	681,195

Як видно з табл. 1, найбільшу кількість пшениці у світі виробляє Європейський союз, що складає майже 20 % від повного обсягу. Україна займає 9 місце, що складає майже 2 %. Враховуючи потужності та територіальні розміри країн, які знаходяться вище по списку, можна сказати, що Україна займає високі позиції.

Розглянемо виробництво та експорт соняшникової олії та сировини, з якої вона виготовляється: соняшнику на світовому ринку (рис. 2 і 3).

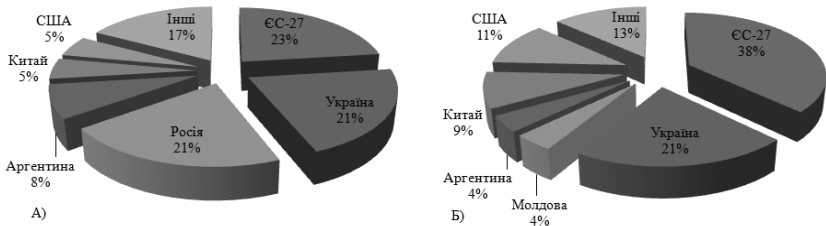

Рис. 2. а) виробництво та б) експорт соняшника на світовому ринку

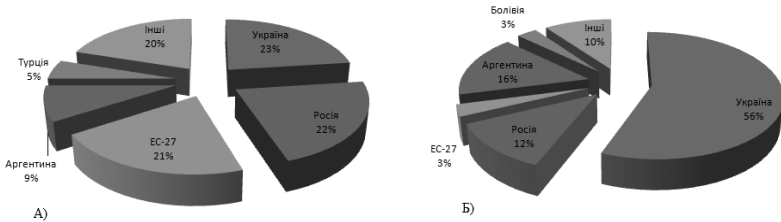

Рис. 3. а) виробництво та б) експорт соняшникової олії на світовому ринку

Як видно із діаграм, найбільшим експортером соняшникової олії у світі є Україна, хоча в загальному обсязі виробництва вона поступається Європейському союзу.

Найближчим часом у відповідь на високі ціни очікується підвищення сільськогосподарського виробництва за умови, що погодні умови залишаться нормальними. Товарні ціни повинні знизитися в порівнянні з початком 2011 р., але в реальному вираженні, очікується їх підвищення до 20 % на злакові (кукурудза) і до 30 % на м'ясо протягом періоду 2011—20 рр. у порівнянні з минулим десятиліттям [2].

У міру того, як високі ціни на товари проходять через систему виробництва і збуту продовольчої продукції, недавні факти показують, що інфляція роздрібних цін на продовольство в даний час збільшується, сприяючи тим самим підвищенню загальної інфляції споживчих цін. Дана ситуація викликає побоювання з приводу економічної та продовольчої нестабільності в деяких країнах, що розвиваються через зниження купівельної спроможності бідного населення.

Очікується щорічне підвищення світового сільськогосподарського виробництва в середньому на 1,7 %, на відміну від 2,6 % у попередньому десятилітті. Для того, щоб задовольнити потреби населення у продовольчій продукції, виробництво на душу населення повинно збільшитися на 0,7 %.

Світове зниження темпів запланованого збільшення врожаю головних зернових культур буде продовжувати чинити тиск на міжнародні ціни. Очікується збільшення виробничого росту постачальників, у яких існуючі технології надають хороші можливості для покращення врожаю, хоча коливання між врожаєм і поставкою можуть збільшитися.

Країни, що розвиваються займають провідне місце у підвищенні попиту на продукти харчування. Споживання на душу населення буде збільшуватися швидше за все в Східній Європі, Азії та Латинській Америці, де доходи підвищуються, а зростання чисельності населення сповільнюється. Експерти говорять про максимальне збільшення попиту на рослинні олії, цукор, м'ясо і молочні продукти.

Також хочеться наголосити, що використання сільськогосподарської продукції як сировини для біопалива продовжує своє бурхливе зростання, в основному завдяки біопаливним мандатам і політиці підтримки з боку держави. Передбачається, що до 2020 р. 13 % світової продукції кормового зерна, 15 % рослинного масла і 30 % тростинного цукру буде використовуватися для виробництва біопалива. Підвищення цін на нафту має призвести до подальшого зростання використання біопаливної сировини, а при досить високих цінах на нафту, виробництво біопалива в багатьох країнах стане рентабельним навіть при відсутності політичної підтримки.

Виходячи з проведеного стохастичного аналізу, можна відзначити невпевненість у ціновому прогнозі, який сильно залежить від відібраних в основі припущень, і припустити, що ціни будуть

підвищуватися швидше, ніж знижуватися. Цей аналіз також підтверджує, що виробничі коливання через неврожай у найбільших країнах-експортерах були первинним джерелом цінової нестійкості на міжнародному рівні.

Із врахуванням усього вище сказаного розглянемо механізм утворення ціни на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку (рис. 4).

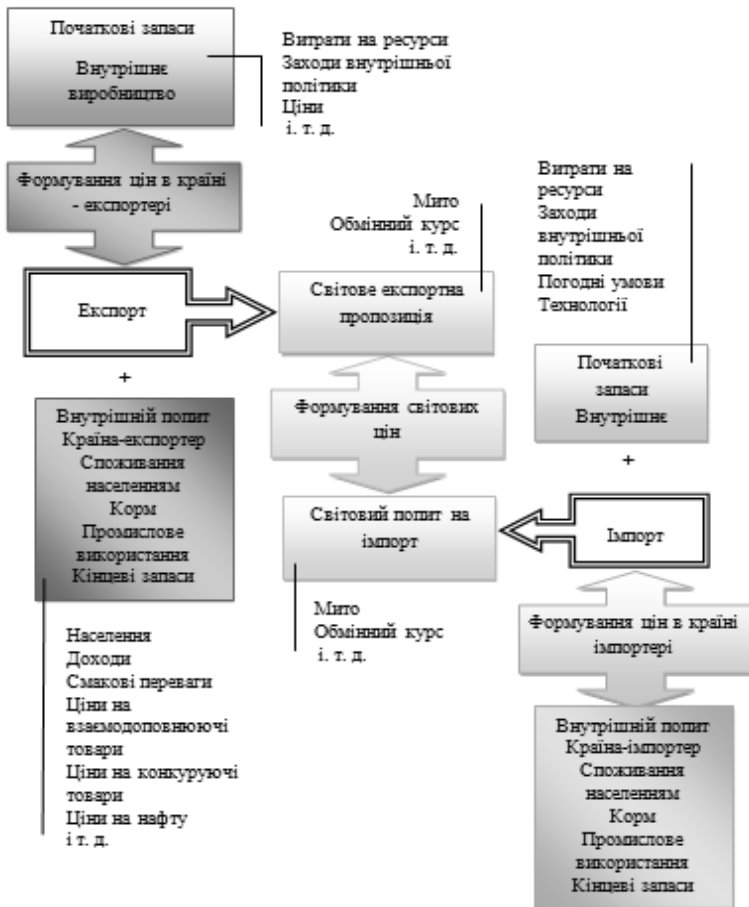

Рис. 4. Механізм формування світової ціни на сільськогосподарську продукцію

Висновки. Отже, ціни на сільськогосподарську продукцію визначаються з урахуванням поєднання так званих ринкових детермінантів попиту та пропозиції, а також впливу зовнішніх факторів, таких як погода та ін. Незважаючи на інтенсивні дослідження, думки з приводу характеру тенденцій і мінливості цін як і раніше розходяться, і, за винятком ретроспективних випадків, відрізнити нормальну мінливість від зміни тренда нелегко.

Важливо розмежовувати фактори, рушійні попитом і пропозицією, які формують базові тренди в динаміці цін, і ті, які викликають коливання навколо цих трендів.

Довгострокові зміни попиту на продовольчу продукцію в першу чергу є результатом зростання чисельності населення і доходів, але, крім того, на них впливають зміни відносних цін і еволюція режимів харчування. Попит на сільськогосподарську сировину пов'язаний з економічним зростанням у більш широкому контексті. Довгострокове розширення пропозиції перш за все відбувається під впливом технологічного прогресу, який знижує витрати.

Література

1. Доповідь «Стан ринків сільськогосподарської продукції», Food and Agriculture Organization of the United Nation, 2009 p // Інтернет-ресурс: <ftp.org/docrep/fao/012/i0854r/i0854r.pdf>
2. Food and Agriculture Organization of the United Nation // Інтернет-ресурс: <http://www.fao.org/>
3. Allen P. Geoffrey «Economic forecasting in agriculture» // International Journal of Forecasting . — 10 (1994). — P. 81—135
4. Bollerslev T. «Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity // Journal of Econometrics. — April, 31:3. — 1986. — P. 307—327.
5. Bollerslev T., Ray Y. Chou and Kenneth F. Kroner «ARCH modelling in finance: A Review of the Theory and Empirical Evidence» // Journal of Econometrics. — 1992. — №52. — P. 5—59.
6. Engle R. F. «Autoregressive Conditional Heteroskedasticity with Estimates of the Variance of United Kingdom Inflation.» // Econometrica.50:4, — P. 987—1007.

Статтю подано до редакції 12.04.12 р.